

ТАЄМНИЦЯ ГАЗЕТНОЇ ПІДШИВКИ

У відділі періодичних видань ім. Мар'яна та Іванни Коців ЛННБ України ім. В. Стефаника зберігається понад 2 млн. друкованих періодичних видань, які охоплюють проміжок часу з 1776 року й до сьогодні.

Головним завданням відділу є комплектування, зберігання і обслуговування користувачів періодичними виданнями. Для внесення інформації до бібліотечно-інформаційної системи «ALEPH» працівники переглядають кожне видання яке зберігається у відділі. Так, гортаючи підшивку газети «Neue Freie Presse», яка побачила світ у 1884 році у Відні, натрапили на вкладені всередину оригінали документів чоловіка на прізвище Журавський Казимир (Żurawski Kazimierz).

Хто ця людина? Чії документи були віднайдені? Чому саме у підшивці газет зазначеного року вони зберігалися? Чому власне ніхто не забрав цих документів? На ці та інші запитання, спробуємо відповісти.

Перше, що спало мені на думку, це відшукати інформацію про Журавського К. у мережі Інтернет. Проте мої пошуки були марними. На прізвище Журавський є безліч інформації, але чоловіка, народженого у 1884 році на ім'я Казимир не було. І тут стало ще цікавіше дослідити оригінали документів.

У віднайдених документах є дві автобіографії Журавського Казимира написані у різні роки і вони доповнюють одна одну. Батьки Казимира брали участь у січевому повстанні 1863 року, і, зважаючи на переслідування, змуснені були емігрувати до Туреччини та Румунії. За бажанням батька, сім'я переїжджає до Австро-Угорщини. Місцем осілого проживання родина обирає місто Львів, куди й перебираються. Народився Казимир Журавський 28 серпня 1884 року у Львові. Батько

Северин Журавський, мама Леокадія (дівоче прізвище Кіровська. Саме цим прізвищем підписав автобіографію Казимир Журавський – Ю.Р.). Місце народження, як і місце проживання батьків, не зазначено. Виховання у родині Казимир отримав у душі патріотизму і любові до Польщі.

Зі свідцтва про смерть Журавського Северина (батька Казимира, 1846 року народження), виданого у 1892 році, дізнаємось, що у сім'ї були ще діти: Казимир-Густав (8 років); Гелена-Аделія (5 років); Ядвіга-Ванда (2,5 р.); Стефанія-Антоніна-Фелікса (1 рік). Забігаючи наперед, скажу, що про долю сестер Казимира нічого не відомо. Мої розшуки в Інтернеті теж не дали результату.

Після закінчення львівської середньої школи, Казимир вступає на навчання до гімназії у Львові. Разом із патріотично налаштованою молоддю гуртується навколо часопису «Тека» («Тека», Львів), присвяченому справам шкільної молоді. Публікує свої перші статті на тему шкільної освіти.

Політично свідомий і патріотично налаштований у віці 14 років бере участь у таємних польських молодіжних патріотичних організаціях, які діяли на той час у Львові: «Białego Orła» («Білого Орла»), де був керівником два роки, та «Czerwonej Róży» («Червона троянда»), був членом організації. Брав участь в організації щорічних патріотичних святкувань, присвячених річницям боїв за незалежність Польщі.

Закінчивши гімназію у 1903 році, Казимир поринув у активне польське молодіжне життя Львова. Ініціативний, цілеспрямований, добрий організатор, він швидко здобув авторитет серед молоді.

Восени 1903 року стає членом товариства «Zetu» (найбільшого на той час молодіжного таємного «Об'єднання польської молоді» – Ю. Р.).

За час перебування у товаристві «Zetu», за дорученням керівництва таємно виїжджав з нелегальними документами через російський кордон до Варшави, Любліна, Києва (загалом 12 разів). Неодноразово був арештований і вісім разів сидів у тюрмах, серед них у російській та прусській. Також у цей період часу, впродовж двох місяців виконував завдання таємного місіонерського товариства «Переконаних католиків» на території Холмщини.

Після півторарічної активної роботи у товаристві «Zetu», керівництвом був переведений до вищого рівня організації – Кола Братерського «Zetu». Тепер його залучали до більш складних таємних справ. Серед іншого виконував функції директора молодіжної організації «Zetu», керівника таємного відділу з виготовлення фальшивих паспортів. Неодноразово таємно перевозив через кордон до Росії брошури та листівки політичного змісту. У цих брошурах/лістьках були заклики до повалення імперського ладу. У Російській імперії якраз назрівали заворушення. У 1905 році через соціальні, економічні та політичні проблеми, які накопичувалися протягом десятиліть, почалась революція. Реформи, які не задовольняли широкі верстви населення, неефективне управління, поразка в російсько-японській війні та економічні труднощі призвели до масових протестів і страйків, що змусило царя Миколу II поступитись частковими реформами.

Ці події значно вплинули на польських політичних активістів у Львові. Так, у лютому 1905 року вони організували акцію «проти російського варварства в Польщі», тобто проти репресій щодо польських демонстрантів, які виступали за незалежність Польщі і були ув'язнені у російських тюрмах. Журавський Казимир чотири рази брав участь у звільненні політичних в'язнів. Одного разу під час збройного нападу на охоронців тюрми, отримав легке поранення. До звільнення польських в'язнів його залучив шкільний товариш Володимир Конечний (художник і різьбяр), який був активним у боротьбі за вільну Польщу.

Окрім участі у підпільних організаціях Казимир Журавський з 1901 року активний член Товариства народної школи у Львові і Товариства народної освіти Львова. Тезою його праці в освітніх товариствах Львова було: «Через освіту до свободи».

Молодого амбітного юнака, талановитого організатора 3 жовтня 1903 року обирають до Ради директорів Товариства народної школи у Львові. Усе своє життя (з перервами на війну – Ю. Р.), він присвятив праці у цьому товаристві. Він працював на різних посадах: член Ради директорів, віцепрезидентом, президентом. Забігаючи на-

перед, скажу, що у 1928 році у Товаристві було влаштовано свято з нагоди 25-ої річниці праці Журавського Казимира, а в 1936 на великому з'їзді Товариства народної школи у Львові Казимир отримав нагороду – «Срібний перстень Товариства народної школи у Львові», яким дуже гордився.

У 1908 році за власним бажанням виходить з організації «Zetu». Усвідомлюючи загострення відносин між Австро-Угорщиною і росією, що в результаті призвело до Першої світової війни. Казимир Журавський вступає до таємної організації «PSW» («Polski skarb wojenny»), («ПСВ», Польський скарб військовий), таємна назва якої «ABC».

Працюючи в організації «PSW», у березні/квітні 1909 року зустрівся з друзями з організації «Zetu» і отримав запрошення обійняти посаду військового інструктора у новоствореній таємній організації «PZW» («Polski związek wojskowy»), яка пізніше переросла в організацію «Zarzewia» («Вогнище»), потім «Organizacji Armii Polskiej» («Організація польської армії»), потім «Polskich Drużyn Strzeleckich» («Польське товариство стрільців»).

Навесні 1909 року Журавський К. увійшов до штабу «PZW» і почав організовувати військовий вишкіл серед чоловіків/молоді і відтак отримав посаду керівника Першого відділу «PZW». Організація швидкими темпами розвивалася і на осінь того ж року під керівництвом Журавського було понад 400 членів, старших за 18 років.

Знаючи Казимира Журавського як щирою патріота Польщі, доброго організатора і фахівця з військової справи, керівництво «PZW» прийняло рішення, організувати присягу на вірність «Першій команді розвідки імені полковника З. Мілковського», яка після трьох років функціонування, у 1912 році, увійшла до 2-ої та 3-ої команди «Сокола-Бат'ка», а восени 1914, після розгрому Східних легіонів, до 3-ого і 2-ого полку II Бригади польських легіонів.

Разом з членами товариства Малковским А. і Гродзинським Ю. прийняв присягу на вірність польському народові і організації «PZW». Присягу приймали таємно 29 листопада і 24 грудня 1911 року у квартирі, де проживав Журавський (вул. Зелена, 43). Забігаючи наперед розповім, що 27 серпня 1916 року Казимир Журавський надіслав з полону м. Перм (росія) відкритку з власною фотографією для Леонаді Журавської (мама) на адресу вул. Кілінського, 33, тепер вул. Любомира Гузара, 33. Автобіографію також підписав саме цією адресою. Можемо зробити висновок, що сім'я у період з 1911 по 1916 рік змінила адресу проживання.

Окрім приналежності до підпільних польських організацій, Казимир Журавський був багатолітнім членом громадської організації «Протиалкогольне товариство». Обіймав посади: член ради (1903 – 1910 рр.), член Головної ради (1910 – 1911 рр.), секретар Головної ради з 1911 року. У короткому часі був редактором місячника «Wyzwolenie» («Звільнення») (1911 р.). Часопис присвячений протиалкогольному і здоровому способу життя.

Також був одним із засновників і членом ради Львівського відділу Товариства абстинентного «Przyszłość» («Прийдешність») (1912 – 1914 рр.). Організував і був багаторічним керівником абстинентної організації львівської шкільної молоді «Związek Nadziei» («Об'єднання надії») (1908 – 1914 рр.).

У 1910 році з найактивнішими членами організації «Związek Nadziei» Казимир Журавський долучився до створення польської пластової організації «Skaut» («Пласт», Львів). В організації під його керівництвом почав виходити молодіжний часопис «Hasła Filareckie» (Львів), який з часом змінив назву на «Skaut» (Львів). Часопис присвячений

вихованню польської молоді у дусі патріотизму і любові до Польщі.

Був одним із засновників молодіжної організації «Etos» (1906 – 1914 рр.), яка популяризувала моральність і чистоту тіла. Також був одним із засновників і секретарем Головної ради «Ліги народних звичаїв» у Львові (1907 – 1910 рр.). Після закінчення Першої світової війни продовжує своє членство у Польській протиалкогольній лізі та у Львівському відділенні протиалкогольної ліги.

З 1906 року належав до засновників товариства: «Народне товариство розваг для молоді», яке з часом змінило назву на «Товариство забав рухомих».

Казимир Журавський бере активну участь у виданні часопису «Polski Przegląd Wojskowy», Львів, 1914 р., № 1 (видання зберігається у ЛННБ України ім. В. Стефаника. – Ю. Р.) та у науково-військовому часописі «Bellona Polska» (видання зберігається у ЛННБ України ім. В. Стефаника. – Ю. Р.).

На початку 1912 року, зорганізувавши найактивнішу частину членів таємних організацій «PZW», Журавський вирішив створити військовий підрозділ при польському товаристві «Сокіл». Влітку 1912 року вдалося створити такий військовий підрозділ при польському товаристві «Сокіл» і ще декілька на провінції.

У 1912 – 1914 рр. організовує разом з тодішнім капітаном австрійсько-угорської армії Юзефом Галлером, майбутнім генерал-лейтенантом польської армії, військовий вишкіл для членів військового підрозділу товариства «Сокіл».

Цікава доля Юзефа Галлера. Ю. Галлер народився 19 серпня 1873 року в селі Юриці, поблизу міста Краків, тоді Австро-Угорщина, помер 4 червня 1960 року в Лондоні, Велика Британія. Юзеф був третьою дитиною польського шляхтича Генрика Галлера фон Галленбурга та Ольги Третер. Одним із його предків був Ян Галлер, книготорговець і власник першої друкарні в Польщі в XVI ст. У 1882 році родина Галлерів переїжджає до Львова, де Юзеф відвідував місцеву німецьку гімназію. Щирий патріотизм і релігійність були глибоко вкорінені в сімейному житті Галлера і дуже вплинули на молодого Юзефа. Ті сімейні цінності – патріотизм і релігія – які сформували його особистість, визначили його подальші рішення. Це стало запорукою дружби між Журавським Казимиром та Юзефом Галлером.

Згодом Ю. Галлер продовжив освіту у військовій нижчій реальній школі (середній школі) в Кашау, тоді Угорщина (нині Словаччина), а потім у вищій реальній школі у Вайскірхені в Моравії, яку також відвідували деякі австрійські єрцгерцоги та європейські королівські особи. Згодом він навчався на артилерійському факультеті Віденської Терезіанської військової академії. Коли Юзеф Галлер закінчив університет, йому було присвоєно звання другого лейтенанта і розпочав свою службу в австро-угорській армії. У 1895 – 1910 рр. служив у 11-ому артилерійському полку у Львові. У 1910 році Юзеф звільнився з австро-угорської армії, заявивши, що «оскільки він досяг чину капітана і не може навчитися нічого нового в австрійській артилерії, він залишає армію, щоб служити країні якимось іншим способом, доки він буде потрібен своїй Батьківщині».

Галлер Ю. був також членом Скаутського руху та Польського гімнастичного товариства «Сокіл» («Sokół»), які були засновані в 1911 році. У його пріоритетах було вєнізувати «Сокіл» і полонізувати Скаутський рух, а потім перетворити його на «harcerstwo», який є польським еквівалентом скаутингу.